

IZVJEŠTAJ O MEDIJSKOM MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U BOSNI I HERCEGOVINI 2025

—
MAIDA SALKANOVIĆ

Co-funded by
the European Union

 Norway

 Reporting
Diversity
Network

Autorka: Maida Salkanović

Stručnjak za metodologiju istraživanja i urednik: Stefan Janjić

Izdavači: Mediacentar Sarajevo i
Institut za medije i različitosti - Zapadni Balkan

K2.0

Mrežu za izveštavanje o različitosti (**Reporting Diversity Network**) - RDN osnovao je Media Diversity Institute. Partneri na projektu su Institut za medije i različitosti - Zapadni Balkan, Albanian Women in Audiovisual, Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore, Innovative Media, Kosovo 2.0.

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije i regionalnog programa "SMART Balkan - Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan" koji implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM) a finansijski je podržalo norveško Ministarstvo spoljnih poslova (NMFA).

Njegov sadržaj isključiva je odgovornost autorke i Mreže za izveštavanje o različitosti i ne odražava nužno stavove Evropske unije, programa SMART Balkans ili norveškog Ministarstva spoljnih poslova.

Reporting
Diversity
Network

IZVJEŠTAJ O MEDIJSKOM MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U BOSNI I HERCEGOVINI 2025

MAIDA SALKANOVIĆ

Content

5	Uvod
6	Metodologija
6	Prikupljanje podataka
7	Kodiranje i klasifikacija
7	Analiza narativa
7	Analiza sentimenta
7	Ograničenja
8	Kvantitativna analiza
11	Narativi i podnarativi
11	Etnička/religijska
11	Poricanje genocida
12	Rod
13	Novinari/ke i javno angažovane individue
13	Fašistička ikonografija
14	Analiza tonaliteta
14	Analiza vidljivosti
15	Komparativna analiza
15	Mjere protiv govora mržnje
16	Zaključak

Uvod

Kao postkonfliktno društvo obilježeno stalnim političkim, društvenim i ekonomskim previranjima, Bosna i Hercegovina je posebno podložna govoru mržnje koji proizlazi iz etnonacionalističkih identiteta. Iako su prisutni različiti oblici govora mržnje, etnički motivisana retorika je naročito izražena. Prema [izvještaju Freedom Housea](#) za 2024. godinu, zemlju i dalje karakteriše “ozbiljna politička blokada između nacionalističkih lidera iz bošnjačke, srpske i hrvatske zajednice”.

Iako je Bosna i Hercegovina ratifikovala sve glavne međunarodne instrumente koji se, direktno ili indirektno, bave slobodom izražavanja i govorom mržnje, ovaj fenomen se često pogrešno tumači, rijetko krivično procesuiru, a ne postoje ni sveobuhvatne zvanične statistike. U društvu koje je već duboko polarizirano po etnonacionalnim linijama, govor mržnje rizikuje dodatno produbljivanje podjela: ciljne grupe [često odgovaraju](#) jačanjem vlastitih etnonacionalnih identiteta i postaju manje spremne na angažman s drugim zajednicama.

Online sfera dodaje dodatnu dimenziju ovom izazovu. Digitalni prostori nisu jasno definisani niti dovoljno regulisani, što omogućava da sadržaji mržnje ostanu vidljivi, da se dijele i ponovo pojavljuju dugo nakon prvobitne objave. U klimi političke i društvene nestabilnosti, takav uporan govor mržnje na internetu može igrati značajnu ulogu u mobilizaciji grupa i poticanju neprijateljstva ili nasilja.

Posljednjih godina, Bosna i Hercegovina bilježi kontinuiran pad kada je riječ o slobodi medija i pokazateljima demokratije. Pandemija COVID-19, praćena infodemijom, dodatno je narušila povjerenje javnosti u institucije i medije, što je stvorilo plodno tlo za širenje štetnih narativa.

Ovaj izvještaj obuhvata incidente govora mržnje zabilježene u periodu od 1. januara 2024. do 30. juna 2025. godine, te identifikuje narative koji se ponavljaju, promjene u grupama koje su meta i važne događaje koji su djelovali kao okidač. Cilj mu je istaknuti šire trendove u govoru mržnje, analizirati njihove osnovne pokretače i smjestiti ih u širi geopolitički i društveni kontekst u kojem se odvijaju.

Metodologija

Ovaj izvještaj primjenjuje metodološki okvir razvijen za prethodne cikluse monitoringa Reporting Diversity Network 2.0 (RDN 2.0), koji kombinuje kvantitativnu i kvalitativnu analizu sadržaja kako bi ispitaio govor mržnje i diskriminatorni diskurs (GMD) u Bosni i Hercegovini tokom posmatranog perioda. Pristup je osmišljen da identifikuje obrasce, mete i okidače govora mržnje i diskriminacije (GMD), te da pruži uvid zasnovan na dokazima u cilju adresiranja i suprotstavljanja ovakvim narativima. On se oslanja na konceptualizaciju “narativa” Vijeća Evrope iz inicijative WE CAN!, koja ih definiše kao koherentna tumačenja događaja i aktera koja pomažu u održavanju, jačanju ili osporavanju političkih i društvenih struktura moći.

Analiza obuhvata široku definiciju govora mržnje, koja nadilazi zakonski definisane oblike (poput podsticanja na mržnju), kako bi uključila svaki oblik javne komunikacije usmjerene protiv pojedinaca ili grupa na osnovu ličnih ili grupnih karakteristika, obuhvatajući, ali ne ograničavajući se na rasu, etničku pripadnost, religiju, političko opredjeljenje, spol, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, invaliditet, te status migranta ili izbjeglice.

Prikupljanje podataka

Monitoring je sproveden kroz:

- > **Neselektivne pretrage** medijskog sadržaja, javnih izjava i online objava koje sadrže GMD.
- > **Ciljano praćenje** identifikovanih aktera i medija s visokim uticajem – poput političara, novinara, influensera i medijskih platformi – poznatih po širenju govora mržnje.

Praćeni materijal obuhvatao je:

- > Usmene i pisane izjave javnih ličnosti
- > Novinske članke, komentare i TV/radijske priloge
- > Objave i komentare na društvenim mrežama
- > Vizuelni sadržaj (npr. fotografije, mimove, simbole) sa diskriminatornim porukama

Ponavljajući incidenti, u kojima je isti pojedinac ili medij više puta učestvovao u GMD-u, praćeni su zasebno. Iako se bilježio i govor mržnje u komentarima, analitički fokus je stavljen prvenstveno na sadržaje koje proizvode uticajni akteri i platforme, zbog njihovog šireg dometa i moći oblikovanja javnog diskursa.

Kodiranje i klasifikacija

Svaki zabilježeni slučaj kodiran je prema:

- > **Osnovu govora mržnje** (npr. spol, etnička pripadnost, seksualna orijentacija, političko opredjeljenje, drugo)
- > **Vrsti radnje** (npr. uvreda, negativno etiketiranje/stereotipizacija grupa, širenje dezinformacija, zapaljiv govor, prijetnje, poticanje na nasilje, prijetnje smrću)
- > **Kategoriji aktera** (npr. političar, novinar, influencer, privatna osoba)
- > **Formatu** (online mediji, društvene mreže, elektronski mediji, štampani mediji)

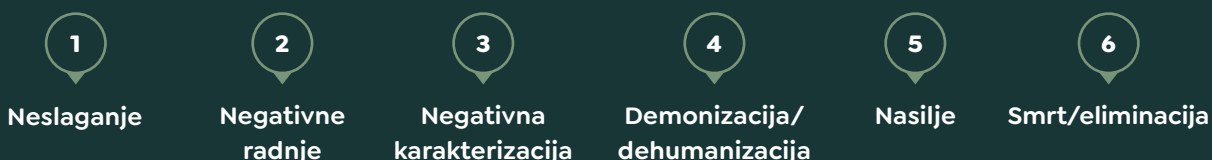
Slučajevi koji su uključivali više osnova istovremeno (npr. spol + političko opredjeljenje) evidentirani su pod kategorijom **“Višestruko”** u kvantitativnom pregledu, a zatim dodatno razloženi kako bi se prikazao ukupan broj incidenata usmjerenih na svaku pojedinačnu grupu.

Analiza narativa

Kvalitativna analiza identificirala je glavne narative i podnarative za svaku ciljnu kategoriju, ispitujući ponavljajuće okvire, stereotipe i opravdanja korištena za legitimizaciju diskriminatornih stavova. Zabilježeni su i događaji koji su potaknuli porast GMD-a, poput političkih odluka, godišnjica, incidenata ili drugih dešavanja. Gdje je bilo relevantno, korišteni su izvori za provjeru činjenica i zvanično demantovanje kako bi se označile lažne ili obmanjujuće tvrdnje ugrađene u narative mržnje.

Analiza sentimenta

Svaki slučaj ocijenjen je na skali sentimenta od 1 do 6, prilagođenoj sa Univerziteta George Washington:

Prosječna ocjena sentimenta izračunata je tako što su pojedinačne ocjene sabrane i podijeljene s ukupnim brojem ocijenjenih slučajeva. U manjem broju slučajeva, medijsko izvještavanje se odnosilo samo na neodređene prijetnje ili uvrede; za njih je procjena sentimenta urađena na osnovu ograničenih dostupnih informacija. Dokumentirani su i primjeri tipičnih izraza toksičnog jezika koji su korišteni, kako bi se ilustrirao raspon i ton retorike.

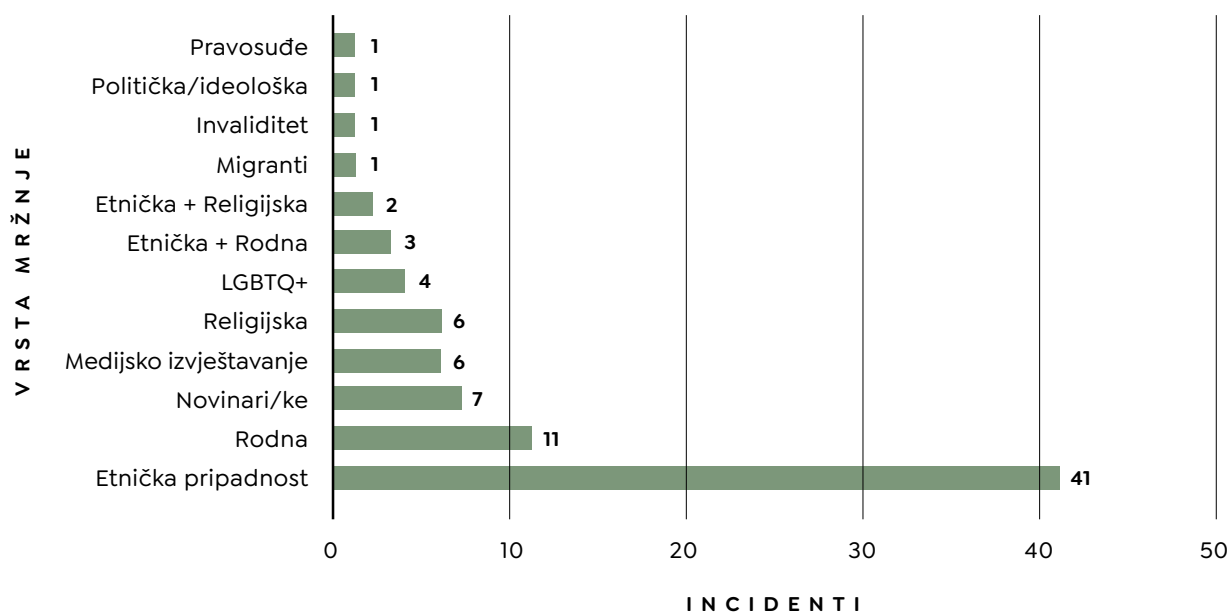
Ograničenja

Monitoring se oslanjao isključivo na javno dostupne sadržaje; privatna komunikacija i zatvorene online grupe nisu bili obuhvaćeni. S obzirom na veliki obim i brzinu online diskursa, moguće je da su pojedini slučajevi HDD-a ostali nezabilježeni. Također, davanje prioriteta uticaju izvora znači da su određeni oblici govora mržnje na nivou zajednice (grassroots) nedovoljno zastupljeni u bazi podataka.

Kvantitativna analiza

U periodu od 1. januara 2024. do 30. juna 2025. monitoring je zabilježio 78 incidenata govora mržnje u Bosni i Hercegovini, pri čemu je najrasprostranjenija bila mržnja zasnovana na etničkoj pripadnosti. Ukupno 41 incident (52,6%) bio je eksplicitno usmjeren na etničke grupe, dok su dodatna tri slučaja (3,8%) kombinovala etničku i rodno zasnovanu mržnju, a tri (3,8%) etničku i vjersku mržnju.

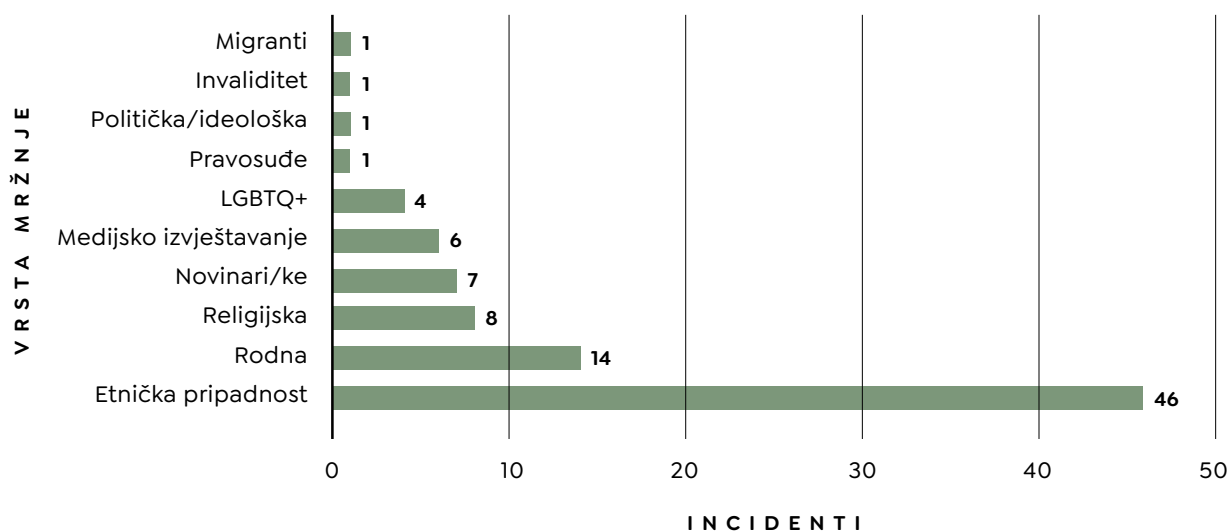
Grafikon 1. Incidenti govora mržnje po kategorijama; Višestruko

Rodno zasnovana mržnja zabilježena je u 11 slučajeva (14%), uključujući tri već navedena koja su se preklapala s etničkom pripadnošću.

Vjerska mržnja pojavila se u pet slučajeva (6,4%), od kojih su dva (2,6%) također imala etničku dimenziju.

Grafikon 2: Incidenti govora mržnje po kategorijama; Redistribuirano

Novinari/ke su bili meta u sedam slučajeva (9%), što ukazuje na kontinuirano neprijateljstvo prema pripadnicima medija. Govor mržnje motivisan homofobijom ili usmjeren protiv seksualnih manjina zabilježen je u četiri incidenta (5%).

Zabilježeni su i pojedinačni incidenti mržnje usmjereni protiv političkih ili ideoloških neistomišljenika (2,5%), migranata (1,3%), osoba s invaliditetom (1,3%) te protiv jednog člana pravosuđa (1,3%).

Pored toga, šest slučajeva (7,7%) odnosilo se na neprofesionalno izvještavanje medija koje je ili pojačalo ili odražavalo narative mržnje.

Mete govora mržnje nisu uvijek bile jednostavne za definisanje, budući da su se neki termini, poput “Bošnjak” i “Musliman”, koristili naizmjenično. Primjer koji pokazuje poistovjećivanje etničkih i vjerskih odrednica u percepciji počinilaca jeste Dodikova izjava da se “Muslimani trebaju preobratiti na pravoslavnu vjeru i tada će Srbi biti većina”.

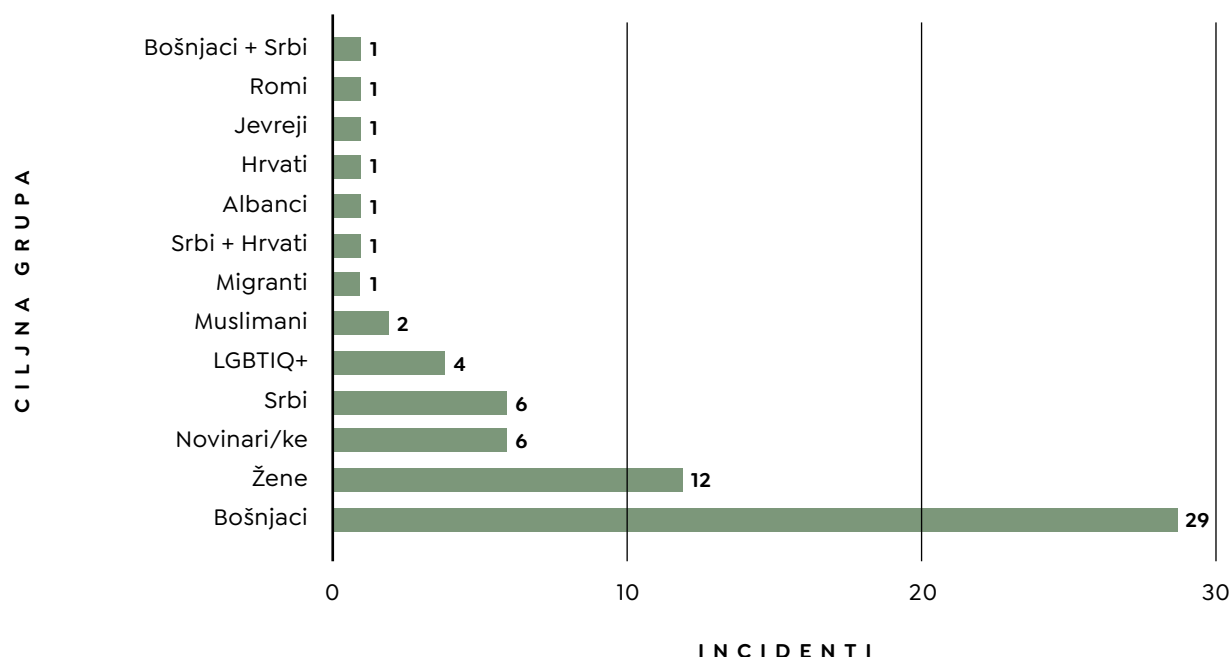
U pojedinim incidentima kombinovane su višestruke uvrede zasnovane na identitetu. Na primjer, kada je banjalučki putopisac Robert Dacešin u objavi na društvenim mrežama govorio o udžbenicima u Republici Srpskoj i navodnom veličanju ratnih zločinaca Radovana Karadžića i Ratka Mladića, uslijedio je talas uvreda. Nazivan je pogrđnim imenima, uključujući “Jevrej,” “ustaša” i “srbomrzac”, što je kombinovalo etničke, vjerske i političke uvrede.

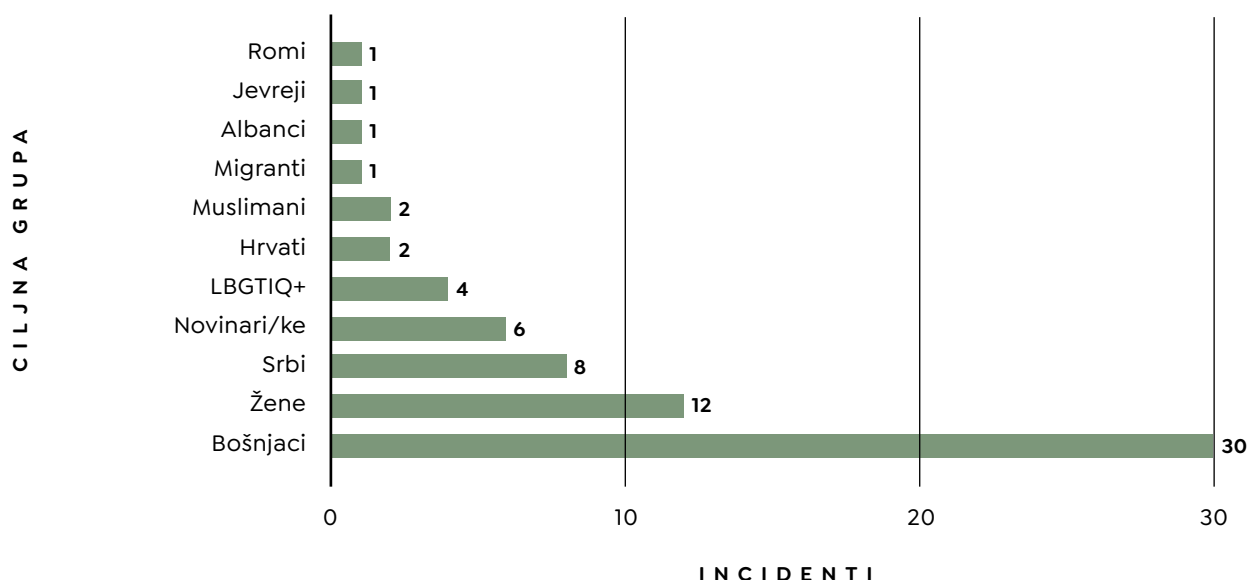
Najčešće mete bili su Bošnjaci: 29 slučajeva ili 37%. Slijede žene u 12 slučajeva (15%), Srbi i novinari u po 6 slučajeva (7,7%), te LGBTIQ+ osobe u 4 slučaja (5%). Jedan slučaj bio je usmjeren protiv Bošnjaka i Srba. Muslimani su bili zasebne mete u 2 slučaja (2,6%).

Dodatni primjeri etničkog govora mržnje uključuju po jedan slučaj protiv Roma, Jevreja, Hrvata i Albanaca (1,3% svaki). Jedan slučaj bio je usmjeren protiv Srba i Hrvata. Također je zabilježen jedan slučaj (1,3%) usmjeren protiv migranata.

Jedan slučaj odnosio se na meteorologa koji je često izložen govoru mržnje, što odražava šire stavove protiv nauke i činjenica, te na putnog blogera kojem su pripisivani identiteti koji ga ne opisuju.

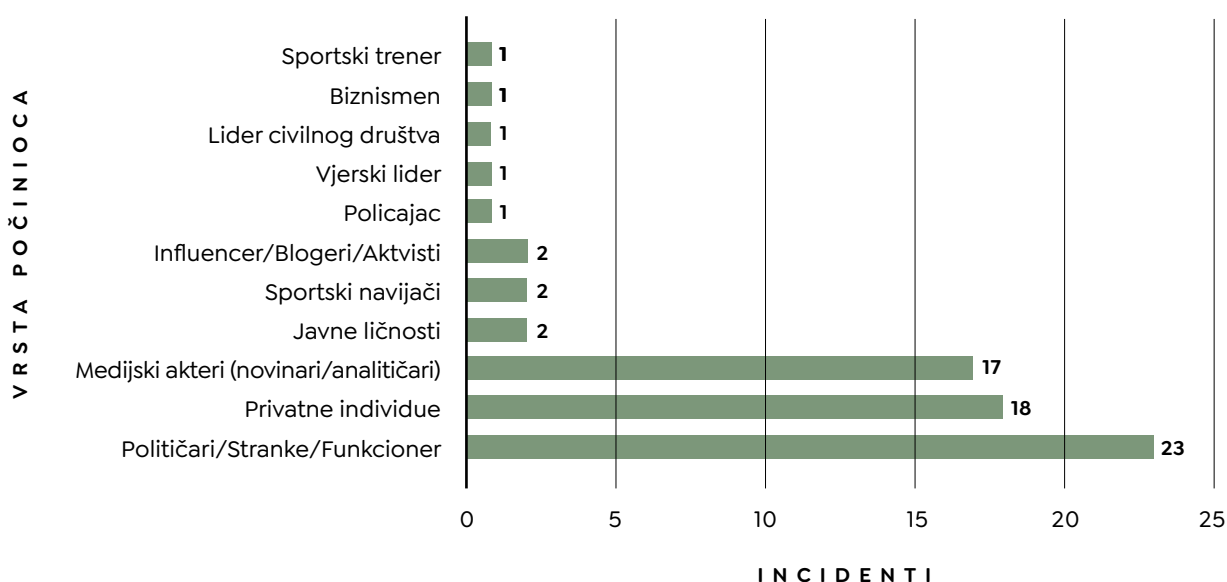
Grafikon 3: Broj incidenata govora mržnje po ciljnoj grupi; Višestruk

Grafikon 4: Broj incidenata govora mržnje po ciljnoj grupi; Redistribuirano

Neki slučajevi uključivali su intersekcionalni govor mržnje, gdje je istovremeno bilo na meti više od jedne identitetske odrednice. Na primjer, dva incidenta koja su se odnosila na javne komentare o međuetničkom braku javnih ličnosti kombinovala su rodnu i etničku mržnju.

Od ukupno 78 zabilježenih incidenata, najveći udio, 24 slučaja (30,8%), počinili su političari, političke stranke i državni zvaničnici. Privatne osobe bile su odgovorne za 18 slučajeva (23%), dok su novinari, medijski radnici, medijski autori i analitičari činili 17 slučajeva (22%), što pokazuje da su medijski akteri bili i česte mete i počinioци govora mržnje. Influenseri, blogeri i aktivisti na društvenim mrežama bili su uključeni u dva slučaja (2,6%), isto kao i sportski navijači te poznate ličnosti. Ostali tipovi počinilaca, uključujući sportske trenere, privrednike, lidere civilnog društva i vjerske vođe, kao i policijske službenike, pojavili su se samo po jednom (1,3% po kategoriji).

Grafikon 5: Broj incidenata govora mržnje prema vrsti počinioца

Narativi i podnarativi

Etnička/religijska mržnja

Etnička mržnja predstavljala je najdominantniji narativ u izvještajnom periodu, pri čemu je više od polovine zabilježenih incidenata sadržavalo etnički motivisanu retoriku. Većina ove retorike bila je usmjerena na pripadnike tri konstitutivna naroda: Bošnjake, Hrvate i Srbe, što odražava trajni uticaj etno-nacionalnih podjela u Bosni i Hercegovini. Lokalni izbori u oktobru 2024. godine predstavljali su jedan od okidača, s pojačavanjem nacionalističke retorike tokom predizbornih kampanja, dok su politički akteri nastojali mobilizirati birače duž etničkih linija. U mnogim slučajevima, etnička mržnja se isprepletala s vjerskom netrpeljivošću, jer se etnički i vjerski identiteti u bosanskohercegovačkom kontekstu često koriste naizmjenično. To je omogućilo da diskriminatorna retorika djeluje istovremeno na oba identitetska nivoa.

Bošnjaci su bili najčešća meta, što ovaj narativ direktno povezuje s narativom negiranja genocida, koji je obrađen u narednom poglavlju. Negiranje ili relativizacija genocida u Srebrenici često služi kao okvir unutar kojeg se izražava anti-bošnjačko raspoloženje.

U jednom medijski veoma propraćenom slučaju, brak političara iz reda bosanskih Srba Milana Tegeltije i bošnjačke TV voditeljice Amine Bešić izazvao je talas uvreda na internetu. U komentarima se njihova veza predstavljala kao izdaja vlastitih etničkih grupa, što je često praćeno pogrdnim etničkim i vjerskim izrazima.

Drugi slučaj uključivao je pjevača Božu Vreću, poznatog po izvođenju sevdalinki. Vreću, koji je ujedno i član LGBTIQ+ zajednice, česta je meta neprijateljskih komentara na mrežama. U ovom slučaju, imam ga je optužio da "prisvaja" sevdalinku kao Srbin koji živi u Bosni. U ovom se primjeru vidi kako se kulturno naslijeđe može koristiti za kontrolisanje etničkih granica i isključivanje pojedinaca na osnovu identiteta.

U cjelini, ovaj narativ održava politizaciju etniciteta, učvršćuje krute etno-religijske granice i produbljuje nepovjerenje među zajednicama. Lične odnose, kulturno izražavanje, pa čak i javne događaje prikazuje kroz etničku prizmu, zadržavajući podjele u središtu i političkog diskursa i svakodnevnih društvenih interakcija.

Poricanje genocida

Najznačajniji i ujedno najpolarizirajući događaj u izvještajnom periodu bilo je usvajanje [rezolucije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija \(UN\) o genocidu u Srebrenici](#), 23. maja 2024. godine. Rezolucijom je 11. juli proglašen Međunarodnim danom sjećanja i obilježavanja genocida u Srebrenici iz 1995. godine, te je jasno osuđeno i poricanje genocida i veličanje osoba osuđenih za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti ili genocid. Srbija se usprotivila rezoluciji, ocijenivši je, [prema navodima UN-a](#), "visoko politiziranom."

Iako godišnjica genocida u Srebrenici tradicionalno donosi porast govora mržnje, 2024. godina obilježena je posebno izraženim narativima poricanja zbog političke kontroverze oko rezolucije. Politički akteri, naročito iz Republike Srpske, predstavljali su je kao prijetnju identitetu Srba i napad na političku autonomiju entiteta. Jedan od najraširenijih narativa tvrdio je da rezolucija sve Srbe proglašava genocidnim. Takav stav zabilježen je i u jednom od incidenata opisanih u ovom izvještaju: u junu 2024. na zgradi Ambasade Srbije u Sarajevu ispisana je riječ "genocidaši." Međutim, u samoj rezoluciji ne postoji takav jezik niti sugestija, a ovakvo tumačenje nije naišlo na širu prihvaćenost u javnosti.

Za kontekst, tadašnji visoki predstavnik Valentin Inzko je 2021. godine nametnuo izmjene Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine kojima se zabranjuje poricanje genocida i veličanje ratnih zločinaca. Uprkos tome, u posmatranom periodu zabilježeni su brojni postupci koji su bili u otvorenoj suprotnosti s ovim odredbama

Podnarativi:

- 1 **Relativizacija i historijski revizionizam** - umanjivanje razmjera genocida, dovođenje u pitanje broja žrtava ili izjednačavanje Srebrenice s drugim ratnim događajima kako bi se umanjio njen značaj.
- 2 **Retorika nerazumijevanja i odbijanja pomirenja** - negiranje zločina i predstavljanje poziva na sjećanje kao neprijateljskih ili politički motivisanih činova. Dodatno, srpske žrtve se često spominju isključivo u kontekstu kontriranja bošnjačkim, umjesto da budu priznate same po sebi. Ovakav pristup sugerira da rukovodstvo Republike Srpske instrumentalizira te žrtve kako bi poticalo mržnju i održavalo etničke podjele, umjesto da radi na istinskom priznanju i uvažavanju svih žrtava rata.
- 3 **Veličanje osuđenih ratnih zločinaca** - predstavljanje osoba pravosnažno osuđenih pred međunarodnim sudovima kao "heroja" ili "branilaca srpskog naroda," što implicitno dehumanizira bošnjačke žrtve.
- 4 **Srbi prikazani kao genocidna nacija** - tumačenje da rezolucija o Srebrenici Srbe proglašava genocidnim narodom uglavnom je poteklo iz političkog rukovodstva Republike Srpske i Srbije. Ipak, incident iz juna 2024. godine, kada je na zgradi Ambasade Srbije u Sarajevu ispisana riječ "genocidaši", pokazuje da je ova retorika našla određenog odjeka i među širom populacijom.

Ovaj narativ odražava postojan obrazac institucionaliziranog poricanja unutar određenih političkih struktura, naročito u Republici Srpskoj.

Rod

Rodno zasnovana mržnja pojavila se kao poseban narativ tokom posmatranog perioda, odražavajući postojano anti-žensko raspoloženje prisutno u bh. društvu. Dok su neki incidenti bili otvoreno utemeljeni na mizoginiji, u mnogim slučajevima rodno obojene uvrede korištene su kao retoričko oružje kada je počinilac zapravo bio motivisan nekom drugom dimenzijom identiteta mete, poput njenog zanimanja, političke pripadnosti ili etničke pripadnosti.

Među okidačima su bili femicidi, koji su često izazivali javne rasprave i medijsku pažnju. Tokom 2024. godine u zemlji je zabilježeno 12 slučajeva femicida u partnerskim odnosima, što je otprilike u skladu s godišnjim prosjekom [evidentiranim u posljednjih pet godina](#). Ove tragedije su u medijima često prikazivane na senzacionalistički način, lišene rodnog konteksta, a ponekad i uz naznake okrivljavanja žrtve. Neprofesionalno, tabloidsko izvještavanje ne samo da nije doprinijelo prevenciji ili podizanju javne svijesti, nego je dodatno pojačavalo štetne stereotipe i normaliziralo mizoginiju. Naslovi i narativi koji femicid prikazuju kao izolirani slučaj bili su učestali, čime se zamagljivala stvarnost rodno zasnovanog nasilja kao sistemskog problema.

Rodno obojeni jezik korišten je i za diskreditaciju žena u javnom životu. Zoran primjer dolazi od tadašnjeg predsjednika Republike Srpske, Milorada Dodika, koji je novinarku televizije N1 nazvao "ona krava s N1", što je rodno zasnovana uvreda s namjerom da je ponizi. Iako je neposredni povod za njegovu izjavu bila njena uloga novinarkе koja mu je postavljala pitanja, sama uvreda počivala je na mizoginom jeziku, svodeći je na seksistički stereotip umjesto da se bavi njenim profesionalnim radom.

Pokušaji ušutkivanja žena kroz rodne stereotipe vidljivi su i u slučaju političke analitičarke Ivane Marić. Jedan profesor i političar nazvao ju je "starletom" u objavi na svom X nalogu, objavivši njenu fotografiju uz dvije žene koje se u javnom diskursu često ismijavaju i kritikuju zbog navodne "nemoralnosti". Kako je zabilježeno u [izvještaju o rodno zasnovanim dezinformacijama iz 2025. godine](#), "takvo kadriranje ne samo da potkopava profesionalni kredibilitet analitičarke, već i unosi seksualizirane konotacije s ciljem njene diskreditacije".

Sveukupno gledano, rodno zasnovana mržnja je u ovom periodu funkcionisala i kao samostalna predrasuda i kao određeni pojačivač drugih vidova neprijateljstva. Na meti su bile žene koje su izlazile izvan tradicionalno propisanih uloga, bilo kroz obavljanje političkih funkcija, bavljenje novinarstvom ili osporavanje patrijarhalnih normi, a ovaj tip mržnje se iskazivao ne samo od strane političkih aktera, već i kroz medijsku praksu koja nije poštovala etičke standarde izvještavanja o nasilju nad ženama.

Novinari/ke i javno angažovane individue

Sedam zabilježenih slučajeva govora mržnje bilo je usmjereno na novinare/ke, što pokazuje nastavak pada medijskih sloboda i neprijateljsko okruženje za nezavisne glasove. Dio ovih incidenata potekao je od visoko pozicioniranih javnih ličnosti, čime se dodatno učvršćuje kultura u kojoj se kritika onih na vlasti delegitimizira ličnim napadima, a ne argumentovanim odgovorima. U ovim slučajevima govor mržnje često djeluje kao neformalni mehanizam održavanja vladajućih kulturnih i političkih normi, obeshrabrujući svako izražavanje koje dovodi u pitanje dominantne narative.

Primjer za to je Franjo Šarčević, urednik online medija “Prometej”, koji se suočio s rastućim neprijateljstvom, uključujući prijetnje smrću, nakon što je kritikovao instrumentalizaciju djece u nacionalističke svrhe i komentarisao političku situaciju. U ovom periodu primio je etnički obojene prijetnje, djelimično podstaknute njegovim imenom koje se percipira kao “hrvatsko”, nakon što je kritikovao gradonačelnicu Sarajeva zbog fotografisanja s dječakom u uniformi Armije RBiH, što, kako je naveo, služi u svrhu diskursa veličanja rata. Šarčević, koga su često optuživali da govori “protiv” jedne ili druge grupe u zavisnosti od konteksta, pokazuje kako polarizirano okruženje u Bosni i Hercegovini rijetko trpi promišljanje izvan etnonacionalnih okvira. Nakon posljednjeg vala prijetnji, napustio je zemlju.

Ova dinamika djeluje i obrnuto: kada pojedinci kritikuju pripadnike vlastite (stvarne ili percipirane) grupe, to se često tumači kao čin izdaje. Tako je, primjerice, putni blogger Robert Dacešin bio izložen valu uvreda, uključujući etničke i vjerske, nakon što je kritikovao sadržaj školskih udžbenika u Republici Srpskoj i navodno veličanje ratnih zločinaca. Njegov slučaj pokazuje kako se u polarizovanom kontekstu legitimno neslaganje može predstaviti kao nelojalnost, što zatim izaziva kolektivno neprijateljstvo.

Slučaj meteorologa Nedima Sladića pruža još jedan primjer. Sladić je stalna meta online napada zbog svojih javnih komentara o vremenskim prilikama, što je rad koji, sam po sebi, nema političku dimenziju. Šikaniranje Sladića odražava šire anti-naučno i anti-činjenično raspoloženje u društvu, koje je dodatno pojačano od doba pandemije Covid-19, kada je došlo do porasta dezinformacija i erozije povjerenja u institucije. U takvom okruženju, čak i činjenična, dokazima potkrijepljena komunikacija može izazvati neprijateljsku reakciju ukoliko se percipira kao izazov ličnim uvjerenjima ili politički pogodnim narativima.

Zajedno posmatrani, ovi slučajevi pokazuju kako se novinari/ke, analitičari/ke i drugi javno angažirani pojedinci kontrolišu u javnoj sferi ne samo zbog onoga što govore, već i zbog toga da li se njihov govor uklapa u ukorijenjene etno-političke podjele. Takvo okruženje sužava prostor za nezavisno mišljenje, slabi demokratsku raspravu i normalizira lične napade kao sredstvo za ušutkivanje neslaganja.

Fašistička ikonografija

Nekoliko incidenata uključivalo je upotrebu ikonografije povezane s ustaškim pokretom iz Drugog svjetskog rata ili nacističkih simbola.

U Neumu, gdje većinu čine Hrvati, pekara u vlasništvu Bošnjaka bila je meta grafita među kojima su bili natpisi “Za dom spremni” (ustaški pozdrav), “Gazi balije” (pogrdan izraz za Bošnjake) i “Herceg Bosna” (referenca na ratnu paradržavu). Vlasnik je izjavio da vjeruje da su poruke imale za cilj zastrašivanje Bošnjaka i njihovo istjerivanje iz grada.

U Mostaru je grupa mladića ušla u noćni klub odjevena u nacističke uniforme, koristeći nacističke simbole i pozdrave, pri čemu je jedan od njih navodno bio obučen kao Adolf Hitler.

Hrvatski pjevač Marko Perković Thompson objavio je pjesmu o ratu u Hrvatskoj 1990-ih s neprijateljskim stihovima prema Srbima i Bošnjacima. Thompson u svojoj muzici često veliča ustaški pokret i nacistički podržanu Nezavisnu Državu Hrvatsku (NDH).

Hrvatska stranka prava (HSP) takođe je koristila ustaški pozdrav na predizbornom plakatu. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine sankcionisala je stranku novčanom kaznom od 30.000 KM zbog govora mržnje tokom kampanje.

Analiza tonaliteta

Ukupna ocjena tonaliteta za sve zabilježene slučajeve iznosila je 254, što daje prosječnu ocjenu od 3,26. Ocjena 3 odgovara negativnom karakteru: nenasilnim karakterizacijama i uvredama. To predstavlja značajan porast u odnosu na prošlogodišnji prosjek od 2,48, što ukazuje na primjetno intenziviranje mrzilačke retorike u javnom prostoru.

Najniža dodijeljena ocjena tonaliteta bila je 1, u slučaju medijskog izvještavanja o samoubistvu policajke, koje je sadržavalo rodno obojene elemente objektivizacije. Najviša zabilježena ocjena bila je 6, vezana za direktnu prijetnju smrću bošnjačkim povratnicima u Foči, gradu u jugoistočnoj BiH unutar entiteta Republika Srpska. Dana 6. marta, nepoznate osobe su zaprijetile jednom povratniku da će “sve njih (Bošnjake) zaklati”, uz vrijeđanje i nazivanje “Turcima”, pogrdnim izrazom za Bošnjake, odnosno bosanske Muslimane. Incident je prijavila zamjenica ministra za ljudska prava i izbjeglice Duška Jurišić, koja je informaciju podijelila na Facebooku. Policija je obaviještena, a žrtva je privremeno napustila to područje.

Drugi incident ocijenjen ocjenom tonaliteta 6 odnosio se na prijetnje upućene Saši Magazinoviću, predsjedavajućem Delegacije Parlamentarne skupštine BiH pri Parlamentarnoj skupštini Vijeća Evrope (PACE), nakon glasanja o prijemu Kosova u Vijeće Evrope. Magazinović je prijavio da svakodnevno prima prijetnje, od kojih je neke podijelio na platformi X, uključujući: “Kad će da ga roknu”, “Dabogda svoju djecu pečenu jeo na Božić ili Bajram ujutru, fukaro”, kao i uvrede poput “izdajnik srpskog roda” i “ustaša,” uz poruke koje su pozivale na “metak”. Uz to, Gorica Dodik, kćerka predsjednika Republike Srpske Milorada Dodika, koja na platformi X ima više od 11.000 pratilaca, nazvala je Magazinovića “izdajnikom koji je glasao za prijem samoproглаšenog Kosova u Vijeće Evrope”.

Devet incidenata ocijenjeno je ocjenom tonaliteta 5, većinom s etnonacionalnom dimenzijom protiv različitih grupa. Na fudbalskoj utakmici između Bosne i Hercegovine i Mađarske u Zenici, navijači obje strane skandirali su “Ubij, ubij Srbina”. U Neumu je pekara u vlasništvu Bošnjaka bila meta ustaških grafita upućenih Bošnjacima. U Sarajevu su vandali ispisali grafit “sve vas je manje” na pekari Manja, čiji je vlasnik bosanski Srbin, dok je pekara Zlatno zrno bila suočena s pozivima na bojkot nakon što je njen vlasnik napravio tortu u bojama zastave Republike Srpske, što je izazvalo online komentare s prijetnjama poput: “Znamo šta treba da se radi s tim četnicima,” pogrdnim izrazom za Srbe. U Vlasenici su bošnjačke povratnike zastrašivali pucnjevima ispaljenim u zrak.

Analiza vidljivosti

Sekcije komentara na društvenim mrežama i online medijima ostale su glavni kanali za širenje govora mržnje. Objave političara, medija i influensera često su poticale veliki broj uvredljivih i mrzilačkih komentara, dodatno pojačavajući postojeće narative. U pojedinim slučajevima izjave javnih ličnosti bile su prenošene u više medija, šireći se dalje kroz dijeljenja, snimke ekrana i mimize, čime je njihova vidljivost osigurana i izvan prvobitne publike.

Komparativna analiza

Većina zabilježenih slučajeva sadržavala je određeni element etnonacionalne podjele. Čak i kada su drugi faktori, poput roda, bili dominantni, etnička dimenzija je često bila prisutna. To odražava snažnu polarizaciju u društvu i rašireni osjećaj “nas protiv njih” koji je primjetan u svim kategorijama.

U prethodnom izvještajnom periodu, rod je bio najčešća osnova za govor mržnje, a odmah iza njega slijedila je etnička pripadnost. Anti-LGBTIQ+ retorika bila je izraženija prošle godine, što je i očekivano s obzirom na to da je period monitoringa obuhvatao napad na LGBTIQ+ aktiviste u Banjoj Luci, kao i njihovu povećanu vidljivost kada su građani vjerovali da postoji namjera da se organizuje Povorka ponosa u tom gradu.

U ovom periodu broj incidenata govora mržnje usmjerenih protiv LGBTIQ+ osoba bio je znatno manji, sa samo četiri zabilježena slučaja u poređenju sa 17 iz prethodne godine. Oni su uglavnom bili povezani s okidačima poput Povorka ponosa u Sarajevu i izbornog perioda. Kao što je navedeno u [izvještaju iz 2024. godine o rodno i identitarno zasnovanim dezinformacijama](#), LGBTIQ+ teme se ponekad instrumentalizuju za mobilizaciju birača, kako ova grupa služi kao “laka meta” nacionalističkim političarima koji žele učvrstiti svoju glasačku bazu.

Govor mržnje usmjeren na migrante također je nastavio opadati: zabilježen je samo jedan incident, u poređenju sa četiri prošle godine i 12 godinu ranije.

Iako je značajan broj komentara dolazio od javnih ličnosti, privatni pojedinci su također bili veoma aktivni u kreiranju i širenju govora mržnje, naročito u komentarima na društvenim mrežama. To se dešavalo uprkos činjenici da su korisnici većinom komentarisali koristeći svoj pravi identitet, a ne anonimno.

Mjere protiv govora mržnje

Tokom protekle godine u Bosni i Hercegovini je zabilježeno nekoliko pravnih, institucionalnih i inicijativa civilnog društva usmjerenih na suzbijanje govora mržnje, iako provođenje mjera ostaje neujednačeno.

Prekretnicu je predstavljala [prva sudska presuda za poricanje genocida](#) u historiji zemlje. U maju 2025. godine Vojin Pavlović, predsjednik jedne nevladine organizacije iz reda bosanskih Srba, osuđen je na dvije i po godine zatvora zbog negiranja genocida u Srebrenici i veličanja Ratka Mladića. Ranije iste godine, Milorad Dodik je [osuđen zbog nepoštivanja odluke visokog predstavnika](#) i izrečena mu je kazna od jedne godine zatvora te zabrana obavljanja javnih funkcija u trajanju od šest godina. Iako ovaj slučaj nije vođen prema odredbama o govoru mržnje, ipak je donio određeni oblik odgovornosti za jednog visokoprofilnog političkog lidera.

Na nivou politika, Bosna i Hercegovina je [nastavila saradnju](#) s EU i Vijećem Evrope kroz program Horizontalni mehanizam za Zapadni Balkan i Tursku (**Horizontal Facility for the Western Balkans and Türkiye**) (2023–2026), usmjeren na jačanje institucionalnih kapaciteta za suzbijanje govora mržnje i diskriminacije. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u partnerstvu s Atlantskom inicijativom, [objavilo](#) je publikacije *Motivacija i tipologija počinilaca poticanja na mržnju* i *Riječi koje bole: Posljedice govora mržnje u BiH*, nudeći praktične alate za državne institucije, organe za provođenje zakona i civilno društvo.

Centralna izborna komisija [kaznila](#) je Milorada Dodika zbog anti-LGBTIQ+ izjava koje je iznio na jednom skupu, dok su dvije političke stranke, SDA i HSP, novčano sankcionisane zbog govora mržnje tokom predizborne kampanje.

Zaključak

Bosna i Hercegovina se često opisuje kao društvo izgrađeno na suživotu tri glavne etnonacionalne grupe, ali i dalje ostaje duboko polarizirana i podijeljena. Trideseta godišnjica genocida u Srebrenici i završetka rata ove je godine donijela pojačanu međunarodnu pažnju i potaknula razmišljanje o poslijeratnoj putanji zemlje. Obilježavanje datuma povezanih s ratom je pokazalo slabosti trenutnog političkog i društvenog okvira, te izazvalo jake emotivne i političke reakcije. Usvajanje rezolucije o genocidu u Srebrenici u Ujedinjenim nacijama bilo je posebno polarizirajuće, te pokrenulo val govora mržnje, od kojeg je značajan dio dolazio od političkih aktera.

Politički lideri i dalje su glavni nosioci govora mržnje, što određuje ton javnog diskursa. Iako zakoni zabranjuju glorifikaciju ratnih zločinaca, takva praksa i dalje je učestala, što potvrđuje postojanje kulture nekažnjivosti u kojoj je odgovornost rijetka, a kršenja postaju normalizirana. Nedavni događaji, posebno presuda Miloradu Dodiku – čestom počinocu govora mržnje dokumentovanom i u ovom izvještaju – donekle su poljuljali tu nekažnjivost. Dodik je kažnjen zbog neprovođenja odluke Visokog predstavnika Christiana Schmidta, što je rezultiralo šestogodišnjom zabranom obavljanja javnih funkcija. Ipak, njegovi pristalice presudu su u velikoj mjeri predstavile kao napad na Srbe, a ne kao čin individualne odgovornosti, dodatno produbljujući postojeće obrasce polarizacije i etničkih podjela.

U ovakvom okruženju nezavisno mišljenje se obeshrabruje, a glasovi koji se protive dominantnim narativima kažnjavaju. Kritika političkih figura gotovo se uvijek posmatra kroz prizmu etnonacionalne pripadnosti, dok se sloboda izražavanja sve više potkopava govorom mržnje, što mnoge navodi na autocenzuru ili potpuno povlačenje iz javnog prostora.

Upornost etnonacionalističkog govora mržnje posebno je značajna u svjetlu separatističke retorike rukovodstva Republike Srpske, učestalih [referenci](#) na mogućnost budućih oružanih sukoba i snažnog uticaja koji susjedna Srbija i dalje vrši na politiku i medije u Bosni i Hercegovini. Još jedan narativ vrijedan pažnje jesu incidenti koji uključuju fašističke simbole i terminologiju, naročito u kontekstu globalnog jačanja desničarskih ideologija.

Antirodni govor mržnje dodatno otkriva društvo u kojem žene koje osporavaju tradicionalne rodne uloge nailaze na neprijateljstvo, a mizoginija ostaje duboko ukorijenjena. Rodno zasnovano nasilje često se relativizira, ismijava ili banalizira, što ne odražava samo domaće stavove, već se uklapa i u šire globalne trendove antirodnih pokreta i retradicionalizacije. Ovi faktori čine malo vjerovatnim da će takva retorika u skorije vrijeme oslabiti.

U pojedinim slučajevima upravo su mediji počinili govora mržnje, ponekad i nenamjerno, kao posljedica niskih profesionalnih standarda ili nedostatka svijesti o rodnim pitanjima. To dodatno narušava povjerenje javnosti i učvršćuje štetne narative. Tokom protekle godine zabilježene su i određene mjere protiv govora mržnje, naročito u pravnoj sferi. Iako predstavljaju važan iskorak, istovremeno su izazvale značajne tenzije i otpore. Primjer za to su kazne izrečene Miloradu Dodiku zbog anti-LGBTIQ+ izjava te prva sudska presuda za poricanje genocida u Bosni i Hercegovini. Ipak, njihovi protivnici su ih u javnosti uglavnom prikazivali kao napade na cijelu zajednicu, a ne kao mjere usmjerene na individualnu odgovornost.

Nijedan zabilježeni slučaj nije uključivao sadržaj generisan vještačkom inteligencijom (AI), ili barem nije identifikovan kao takav. S obzirom na sve veće mogućnosti AI alata da kreiraju, pojačavaju i prilagođavaju mrzilačke narative, njihova upotreba u kontekstu govora mržnje u Bosni i Hercegovini može se očekivati u narednim godinama.

IZVJEŠTAJ O MEDIJSKOM
MONITORINGU GOVORA MRŽNJE
U BOSNI I HERCEGOVINI

Co-funded by
the European Union

Norway

SMART
Balkans
Civil Society for Shared Society
in the Western Balkans